

Casus

Mevrouw B, 82 jaar en sinds enkele jaren de diagnose dementie, ervaart haar leven in het verpleeghuis als verwarrend. 'Wanneer mag ik naar huis, hoe laat gaat de bus, het is nu klaar, wanneer komen de kinderen?' Haar kamer is niet haar vertrouwde omgeving. Ook de huiskamer is dat niet. Zij vraagt veel aandacht van mij als zorgverlener om antwoorden te krijgen op de vragen die zij voortdurend stelt. Hoe goed bedoeld de antwoorden ook zijn, haar verwarring blijft. Dat betekent dat ik veel aandacht aan mevrouw B besteed en zij bijna niet van mijn zijde wijkt.

Medebewoners kunnen haar gedrag niet plaatsen en reageren geïrriteerd op haar. Door haar gevoelde onduidelijkheid, onzekerheid en angst raakt zij 'op drift'. Voor mij is het belangrijk om niet mee op drift te raken, maar telkens vanuit rust te reageren. Wat dat bemoeilijkt, is de beleving de andere bewoners tekort te doen en de beperkte mogelijkheid om, met mevrouw B aan mijn zijde, andere zorgtaken te verrichten. Dat alles geeft een gevoel van onmacht en op den duur irritatie bij mij en mijn collega's. Zo ontstaat een spiraal van elkaar versterkend gedrag. Het begin van morele stress en eventueel compassie moeheid. De vraag die ik mij moet stellen, is of ik voldoende aansluit bij haar levensverhaal, haar mogelijkheden en haar behoefte aan betekenisvol zijn in deze fase van haar leven. En hoe verhoudt zich dat tot mijn eigen waarden en normen? Met andere woorden, hoe ongerust, boos of inschikkelijk mogen mensen met dementie zijn als de wereld niet overeenkomt met wat voor hen te begrijpen is? En wat wanneer dat niet overeenkomt met mijn wereldbeeld en de daaruit voortkomende waarden en normen?

Het levensverhaal van mevrouw B kenmerkt zich door zorgen voor de ander en verantwoordelijkheid ervaren en nemen in de huishouding en opvoeding van de kinderen. Op jonge leeftijd overleed haar moeder en ging de zorg voor de kinderen over naar haar vader. Op haar vijftiende ging zij werken, naast de huishoudelijke taken die zij in huis deed. Haar vader stond vroeg op om de paarden te verzorgen en klaar te maken om er met de kar op uit te gaan. Ook zijn dochter, mevrouw B, stond vroeg op. Zij is haar hele leven gewend om 5 uur de dag te beginnen met koffie en een boterham. Samen met haar man zijn ze gaan wonen in haar ouderlijk huis en zij heeft haar vader tot aan zijn overlijden in haar eigen huis verzorgd.

Als mevrouw B over de gang loopt om 5 uur 's ochtends, zoekt zij naar een uitweg uit haar onveiligheid. Spreek haar aan met haar naam: 'Dag Marie.' Kijk haar aan en loop even met haar mee op. Geen tekst als 'Het is nog vroeg, wil je niet nog naar bed, ik heb het druk, enzovoort.' Die woorden kan zij niet in de juiste context plaatsen, als ze het al begrijpt. Het verwacht nog meer. Loop mee, geef een arm en ga naar haar kamer en wijs naar haar bed 'kruip er maar in'. Doet ze dat niet, dan loop je samen naar de woonkamer, zet ongevraagd een kop thee en smeer je voor haar een boterham (de dag is begonnen voor haar) en zet die neer bij een luie stoel. Als zij zit, dek je haar toe. Als het kan, blijf je bij haar in de woonkamer om tijdens de laatste een tot twee uur van de dienst dossiers bij te werken.

Familieleden van andere bewoners maken mevrouw B en haar onmacht ook mee. Zij hebben een oordeel over haar en delen dat met haar en met anderen. Dat maakt de situatie voor mevrouw B niet veiliger en uiteindelijk ook niet voor de andere bewoners.

Observatie: familieleden van drie andere bewoners komen vrijwel elke avond. Er wordt dan gezeten voor de tv in een kring. Dicht op elkaar in elkaars persoonlijke ruimte. De woonkamer is van de bewoners en de familieleden zijn daar te gast. Tegelijkertijd moet de familie de ruimte krijgen om te bezoeken. Een partner of kind die verdwijnt in zichzelf is een rouwproces van doorlopend verlies. Het is niet voor alle familieleden duidelijk wat de verschillende vormen van dementie zijn en hoe zich dat uit in gedrag. Bijvoorbeeld als mevrouw B roept: 'Ik ga niet naar bed, ik heb nog steeds visite in huis!' Uitleg over dementie kweekt begrip en maakt communicatie over bezoek en hoe die vorm te geven mogelijk.